

حفاظت از میراث ناملموس

سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو)

ترجمه: مرتضی رضوانفر

انتشارات آبا بوم

تهران ۱۳۹۱

عنوان و نام پدیدآور	: حفاظت از میراث ناملموس / یونسکو (سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد)؛ ترجمه مرتضی رضوانفر.
مشخصات نشر	: تهران : آبادبوم، ۱۳۹۱. شابک: 978-600-91324-7-8
مشخصات ظاهری	: ۱۴۰ص. قیمت: ۴۵۰۰ تومان وضعیت فهرست نویسی: فیبا
بادداشت: عنوان اصلی:	: Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage.
موضوع	: یونسکو. کنوانسیون حفاظت از میراث فرهنگی ناملموس
موضوع	: Unesco. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage
موضوع	: آثار فرهنگی
شناسه افزوده	: رضوانفر، مرتضی، ۱۳۴۲، - مترجم
شناسه افزوده	: یونسکو
شناسه افزوده	: یونسکو. کنوانسیون حفاظت از میراث فرهنگی ناملموس
شناسه افزوده	: Unesco. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۱ ۹۲/۱۳۵CC
شناسه افزوده	: Unesco : شماره کتابشناسی ملی: ۲۹۰۳۲۳۸
رده بندی دیویی	: ۳۴۱/۷۶۷

انتشارات آبادبوم

حفاظت از میراث ناملموس (میراث معنوی)

تالیف: یونسکو

ترجمه: مرتضی رضوانفر

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۱

شمارگان: ۶۰۰ نسخه

قیمت: ۴۵۰۰ تومان

صفحه آرایی: انتشارات آبادبوم

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۱۳۲۴-۷-۸

تهران، بلوار کشاورز، بین خ. کارگر و جمالزاده، پ. ۳۴۰، واحد ۹؛ تلفن: ۶۶۵۶۴۲۶۵-۶

فهرست مطالب

۷.....	مقدمه
۹.....	پیشگفتار
۱۱.....	بخش نخست: میراث معنوی (ناملموس) چیست؟
۱۴.....	ویژگی‌های میراث ناملموس
۱۵.....	حفاظت از میراث زنده
۱۷.....	یک کنوانسیون برای شناخت بین‌المللی میراث
۱۹.....	از کجا باید شروع کنیم؟
۲۱.....	بخش دوم: تعریف حوزه‌های میراث ناملموس
۲۴.....	الف) سنت‌های شفاهی و گفتاری
۲۷.....	ب) هنرهای نمایشی و موسیقایی
۳۲.....	ج) رسوم اجتماعی، آیین‌ها و جشن‌ها
۳۵.....	د) دانش و فعالیت‌های سنتی مربوط به طبیعت و کیهان
۳۶.....	ه) فنون و مهارت‌های مرتبط با صنایع دستی
	بخش سوم: آیین نامه اجرایی کنوانسیون حفاظت از میراث فرهنگی
۴۱.....	ناملموس

مقدمه

میراث فرهنگی، مفهومی است که از سوی مخاطبان با پیشینه‌های تخصصی متفاوت و علائق اجرایی مختلف، به شیوه‌های گوناگون تعبیر شده است. این تعبیرها، گاه، تعهداتی را برای سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ایجاد کرده‌اند که اصولاً، خارج از حوزه‌ی وظایف و علائق آن قرار می‌گرفته‌اند.

معاونت میراث فرهنگی، در مرتبه‌ی زیرمجموعه‌ای از این سازمان که بیش‌ترین زمینه‌ی کاری را در حوزه‌ی مزبور برای خود متصور است، چندی است که چاره‌ی کار را در انتشار مجموعه‌ای از دستورالعمل‌ها و متون معیار در امور محوله، تشخیص داده است. هدف از این اقدام را نیز، معیارسازی این امور و بهره‌گیری از شیوه‌های پذیرفته‌ی علمی در انجام آن‌ها عنوان کرده‌ایم، به نحوی که در نهایت، اجماعی همگانی و مبتنی بر یافته‌ها و دانسته‌های علمی در ارتباط با مفاهیم بنیادی، گستره‌ی وظایف و اختیارات، و نحوه‌ی عمل در ارتباط با آن‌ها حاصل گردد.

یکی از بخش‌هایی که نیاز به اجماع مورد اشاره در آن بسیار احساس می‌شود، حوزه‌ی میراث فرهنگی ناملموس (معنوی) است. کم‌تر از ده سال است که این موضوع در سطح بین‌المللی رسمیت یافته؛ و طبیعی است که دست‌اندرکاران و مخاطبان در ارتباط با مبانی، گستره و روش‌شناسی آن، در مرتبه‌ی یک حوزه‌ی عملیاتی نو، آرای متفاوتی داشته باشند.

خوشبختانه، جمهوری اسلامی ایران، با برخورداری از سابقه‌ی طولانی و درخشان تحقیق و تتبع در حوزه‌ی مطالعات مردم‌شناختی، زبان‌شناختی و هنر، به‌میزان بالایی خود را با این موضوع جدید وقف داده است، به‌طوری که موفقیت‌های چشم‌گیری را در این حوزه، در سطوح داخلی و بین‌المللی شاهد بوده‌ایم. معذک، این دستاوردها نیاز به برخورداری از شیوه‌نامه‌ها و متون مبنایی مورد اشاره را نه تنها منتفی نمی‌کنند، که حتی فوریت آن را به ما می‌نمایانند.

مجموعه‌ی پیش رو در زمره‌ی متون مبنایی‌ای قرار می‌گیرد که معاونت میراث فرهنگی تدوین و انتشار آن‌ها را در موضوع میراث فرهنگی ناملموس ضروری تشخیص داده است. امید است این مجموعه در هدایت بهینه‌ی امور در این زمینه، آن‌گونه که انتظار می‌رود، شمر ثمر واقع گردد.

مسعود علویان صدر

معاون میراث فرهنگی

سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری

پیشگفتار

سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) تا کنون هفت کنوانسیون، در راستای حفاظت و حراست از میراث ملموس و ناملموس و تنوع فرهنگی تصویب نموده است. «کنوانسیون»، توافق‌نامه‌ی التزام آور قانونی میان دولت‌هاست که اهداف مشترک را تشریح می‌کند و در راستای دستیابی به این اهداف، شیوه‌ها و استانداردهای لازم را در عرصه‌ی ملی و بین‌المللی ارایه می‌کند. در پایان دهه‌ی ۱۹۹۰ میلادی سازمان یونسکو اعلام داشت توصیه‌نامه‌ها و اعلامیه‌ها در مورد حراست از فولکلور و فرهنگ سنتی، بیش از حد به مستندسازی توجه کرده است؛ این درحالی است که موضوعاتی همچون حفاظت از رسوم و سنت‌های زنده، یا گروه‌ها و جوامع نگهدارنده‌ی این رسوم، کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند و برای حراست از این حوزه‌ها، ابزاری التزام آور و قانونی مورد نیاز جامعه‌ی بشری است. لذا پس از بیست سال تلاش کارشناسان و جامعه‌ی جهانی، کنفرانس عمومی یونسکو در اکتبر سال ۲۰۰۳ کنوانسیون «حفاظت از میراث فرهنگی ناملموس» را تصویب نمود.

به منظور ترویج و همچنین اطمینان از درک مشترک و مؤثر از مفاهیم کنوانسیون حفاظت از میراث ناملموس ۲۰۰۳، یونسکو با همکاری کشورهای عضو، اقدام به انتشار نشریات مرجع و آموزشی نموده است. این نشریات برای استفاده‌ی دولت‌ها، جوامع، کارشناسان، آژانس‌های سازمان ملل و سازمان‌های غیردولتی، با روش‌هایی انعطاف‌پذیر و قابل انطباق با وضعیت محلی کشورها تهیه شده است.

مجموعه‌ی پیش‌رو، ترجمه‌ی فصل‌هایی از نشریات مرجع و آموزشی مزبور است که برای آشنایی بیشتر کارشناسان و علاقه‌مندان حوزه‌ی میراث ناملموس تهیه شده است.

مرتضی رضوانفر

عضو هیات علمی پژوهشگاه میراث فرهنگی